Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kuuleminen 24.5.2018

KIRJALLINEN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ JULKISTEN TYÖVOIMA- JA YRITYS-PALVELUIDEN JÄRJESTÄMISTÄ KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI (HE 62/2018 VP)

Tavoitteet

Muutoksilla edistetään valmistautumista maakunta- ja kasvupalvelu-uudistuksen voimaantuloon. Esitetyt muutokset mahdollistavat hankkeet, joista saatuja kokemuksia tulevat maakunnat voivat hyödyntää, kun ne harkitsevat millaisia ratkaisuja ne tekevät kasvupalvelujen järjestämisessä.

Muutokset mahdollistavat palvelurakenteen monipuolistumisen ja uusien palvelukokonaisuuksien syntymisen. Esitetyillä muutoksilla tuetaan myös hallintoa hankintaosaamisen vahvistamisessa ja mahdollistetaan vaiheittainen ja hallittu siirtymä uusiin toimintamalleihin. Lisäksi muutoksen mahdollistamilla hankkeilla osaltaan varmistetaan palvelusaatavuutta siirtymätilanteessa.

Keskeinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettua lakia, työttömyysturvalakia, lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annettua lakia ja kuntouttavasta työtoiminnasta annettua lakia. Ehdotetut muutokset ovat luonteeltaan mahdollistavia. Muutosten perusteella työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaan palveluprosessiin liittyviä tehtäviä (työnhakijan haastattelu, palvelutarpeen arviointi, työllistymissuunnitelman laatiminen, seuranta) olisi mahdollista hankkia nykyistä laajemmin palveluntuottajilta, jos sitä pidetään tarkoituksenmukaisena.

ELY-keskuksilla säilyisi järjestämisvastuu. Siitä säädettäisiin nykyistä selvemmin laissa. Järjestämisvastuu sisältäisi vastuun palvelujen ja toimien yhdenvertaisesta saatavuudesta, niiden tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä, toteuttamistavasta ja tuottamisen valvonnasta. Järjestämisvastuu säilyisi ELY-keskuksella, vaikka palveluja tai toimia hankittaisiin palveluntuottajalta.

ELY-keskukset ja TE-toimistot asettavat tarjouspyynnöissä palvelun tuottamiselle laadulliset kriteerit. Niihin voi kuulua muun muassa palveluntuottajien henkilöstöltä edellytettävä osaaminen. Tarjouspyynnöissä ja hankintasopimuksissa määriteltäisiin myös perusteet, joiden mukaan palveluntuottajille maksetaan. Nämä perusteet voisivat vaihdella hankittavan kokonaisuuden mukaan.

Palveluntuottaja olisi velvollinen edistämään asiakkaan tilannetta ja noudattamaan laissa säädettyjä vaatimuksia tarjotessaan palveluita. Palveluntuottajiin sovellettaisiin niin sanottuja hallinnon yleislakeja eli mm. hallintolakia, kielilakeja ja julkisuuslakia silloin kun palveluntuottajat hoitavat julkisia hallintotehtäviä. Palveluntuottajien palveluksessa oleviin henkilöihin sovellettaisiin virkavastuuta koskevia säännöksiä heidän hoitaessaan esityksessä tarkoitettuja tehtäviä. Palveluntuottajien velvoitteita tehostavista sanktioista olisi sovittava hankintasopimuksissa.

Mahdollisten työnhakijan laiminlyöntien vaikutuksen hänen oikeuteensa saada työttömyysetuutta tai hänen työnhakunsa voimassaoloon selvittäisi ja ratkaisisi aina työ- ja elinkeinotoimisto. Palveluntuottajan olisi ilmoitettava työ- ja elinkeinotoimistolle työnhakijan menettelystä, jolla olisi vaikutus työnhaun voimassaoloon tai työttömyysetuuteen. Työ- ja elinkeinoviranomainen vastaisi aina myös työnhakijaksi rekisteröimisestä sekä päättäisi palkkatuen myöntämisestä, opiskelijoiden valitsemisesta työvoimakoulutukseen ja työnhakijan omaehtoisen opiskelun tukemisesta työttömyysetuudella.

Työttömyyskassoja ja Kansaneläkelaitosta sitovista työvoimapoliittisista lausunnoista, jotka koskevat työnhakijan osallistumista työllistymistä edistäviin palveluihin, luovuttaisiin. Nämä lausunnot korvattaisiin vastaavat tiedot sisältävillä ilmoituksilla, joita voisivat antaa työ- ja elinkeinotoimistojen lisäksi myös palveluntuottajat. Ilmoituksiin ei sisältyisi harkintaa; palveluntuottaja ilmoittaisi työttömyyskassalle tai Kansaneläkelaitokselle, mikä palvelu on kyseessä ja millä ajalla.

Lakimuutokset mahdollistaisivat niin sanotut kasvupalvelupilotit. Pilotit lähtevät alueiden tarpeista käsin. Työ- ja elinkeinoministeriö tukee alueita pilottien valmisteluissa.

Lakimuutosten suunniteltu voimaantuloaika on 1.10.2018. Muutosten olisi tultava voimaan mahdollisimman pian, jotta kokeiluihin liittyvien hankintojen valmistelu ja koulutus olisi mahdollista. Kokeilujen varsinainen käynnistyminen edellyttää kuitenkin tietojärjestelmämuutoksia. Tämänhetkinen arvio on, että nämä muutokset olisivat valmiit aikaisintaan vuoden 2019 alussa.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki on määrä kumota julkisista rekrytointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista annettavalla lailla vuoden 2020 alussa. Mainittua lakia koskeva hallituksen esitys annetaan mahdollisimman pian.

Erityiskysymyksiä

Lakimuutosten tarkoitus on edistää maakunta- ja kasvupalvelu-uudistukseen valmistautumista. Tästä syystä ehdotukset vastaavat linjauksiltaan mahdollisimman pitkälti vuoden 2020 alusta voimaan tulevaksi tarkoitettua alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista annettavaa lakia. Vastaavasti kuin ehdotuksessa alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista annettavaksi laiksi kunta ja sen hankintalaissa tarkoitettu sidosyksikkö voisivat toimia palveluntuottajina ainoastaan markkinapuutetilanteessa. Muun kuin kunnan sidosyksiköksi katsottavan yhtiön toimimista palveluntuottajana ei rajoitettaisi. Perusteluna kuntia ja niiden sidosyksikköjä koskevalle rajoitukselle on, että kasvupalvelu-uudistuksen tarkoituksena on luoda palvelumarkkinoita ja parantaa palveluiden tehokkuutta ja vaikuttavuutta kilpailullisuuden avulla.

Palveluntuottajien käytössä tärkeää on, että palkkiomallit määritellään huolellisesti, jotta ne luovat palveluntuottajille oikeanlaiset kannustimet

palvelujen tarjoamiseen ja kehittämiseen ja jotta varmistetaan julkisen rahoituksen tarkoituksenmukainen käyttö. Tulokseen perustuvista palkkiomalleista on saatu kokemuksia tähän mennessä toteutetuista piloteista ja hankkeista. Erilaisia tulospalkkiomalleja on tarpeen kehittää edelleen. Tämä edellyttää koulutusta ja kokemuksen keräämistä. Tämä esitys mahdollistaa, että kokemusta hankinnoista saadaan ennen maakunta- ja kasvupalvelu-uudistuksen voimaantuloa. Työ- ja elinkeinoministeriö on keväällä 2018 käynnistänyt hankkeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja työ- ja elinkeinotoimistojen hankintaosaamisen vahvistamiseksi.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain palveluita koskevissa säännöksissä huomioitaisiin, että työnhakijan palveluprosessista voi vastata myös palveluntuottaja. Työkokeilua koskeviin säännöksiin on lisäksi otettu työnhakijan oikeusturvan ja valtion varojen asianmukaisen käytön varmistamiseksi erityissäännöksiä. Palveluntuottaja voisi ensinnäkin ohjata työnhakijan työkokeiluun itselleen vain, jos siitä olisi sovittu hankintasopimuksessa. Toiseksi työ- ja elinkeinotoimisto voisi purkaa työkokeilua koskevan sopimuksen painavasta syystä, vaikkei se olisi sopimuksen osapuolena.

Työnhakijan palveluprosessiin liittyvien tehtävien (työnhakijan haastattelu, palvelutarpeen arviointi, työllistymissuunnitelman laatiminen, seuranta) hoitaminen edellyttää työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmän käyttöä: pääsyä asiakasta koskevaan tietoon ja mahdollisuutta tallettaa asiakasta koskevia tietoja. Jos palveluntuottaja hoitaisi työnhakijan palveluprosessiin liittyviä tehtäviä, sen palveluksessa olevalle henkilölle, joka kyseisiä tehtäviä hoitaa, voitaisiin myöntää käyttöoikeus järjestelmään. Julkisuuslain salassapitovelvoitteet ja hyväksikäyttökielto, samoin kuin virkavastuuta koskevat säännökset koskisivat myös palveluntuottajan palveluksessa olevia. Palveluntuottajien suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin myös EU:n yleistä tietosuoja-asetusta.

Rahoitus

Ehdotettujen lakimuutosten aiheuttamat tietojärjestelmäkustannukset olisivat vuosina 2018—2019 yhteensä noin 2,8—3,1 miljoonaa euroa. Lisäksi työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmään on joka tapauksessa tehtävä yleisestä tietosuoja-asetuksesta johtuvia muutoksia, joista aiheutuu noin 0,3-0,5 miljoonan euron kustannukset.

Muutokset, mukaan lukien tietojärjestelmämuutokset, olisivat rahoitettavissa olemassa olevin määrärahoin. Momentin 51 käyttötarkoitusta on kuitenkin tarpeen laajentaa koskemaan myös palveluprosessien ja niihin liittyvien palvelujen hankkiminen. Työ- ja elinkeinoministeriö on tehnyt sitä koskevan ehdotuksen valtion vuoden 2018 ensimmäiseen lisätalousarvioehdotukseen. Kasvupalvelupilottien mahdollisesti edellyttämä määrärahatarve arvioidaan erikseen (LTAE II).

laati: hallitussihteeri Meri Pensamo

LIITTEET PP-esitys
JAKELU Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta